

רשומות

הצעות חוק

30 בינואר 1973

1043

כ"ז בשבט תשל"ג

צמוד

161 . חוק ההתיישבות החקלאית (סייגים לשימוש בקרקע חקלאית ובמים) (תיקון), תשל"ג—1973

165 . חוק פיצויי פיטורים (תיקון מס' 3), תשל"ג—1973

תיקון טעות דפוס

מתפרסמת בזה מטעם הממשלה הצעות תיקון לחוק ההתיישבות החקלאית :

מ ב א

בשנת תשכ"ז חוקקה הכנסת את חוק ההתיישבות החקלאית (סייגים לשימוש בקרקע חקלאית ובמים), תשכ"ז-1967. מטרת החוק היתה לפתור אחת הבעיות הקשות שניצבה לפני מוסדות ההתיישבות החקלאית—מניעת מתיישב על קרקע שנמסרה להתיישבות עובדת מהעביר זכויות שיש לו בקרקע ובמים לאדם זר שמחוץ למסגרת התיישבותו.

מתברר כי למעשה לא פתר החוק את הבעיה בשלמותה. לא די בכך שהחקלאי החי בתוך מסגרת חברתית מיוחדת יהא מנוע מהעביר את זכויותיו בנחלתו לאחר, אלא שיש למנוע גם הכנסת זרים לתוך המסגרת על ידי עיבוד הקרקע באמצעות כוח אדם זר, שהרי התכנון החקלאי ומסגרות ההתיישבות העובדת מבוססות על הנחת היסוד, כי החקלאי אשר לו הוקצתה הקרקע מתגורר עליה ומעבדה בעצמו ובעזרת בני משפחתו בלבד.

החוק המוצע בא למנוע עבודה שכירה בהתיישבות החקלאית העובדת, חוץ מאשר במקרים מיוחדים, כגון מחסור בידים עובדות במשק עקב גיוס, מחלה וכד'—ועל פי היתר מטעם שר החקלאות ולאחר התייעצות בוועדות מייעצות שנתמנו לענין זה.

**חוק ההתיישבות החקלאית (סייגים לשימוש בקרקע חקלאית ובמים)
(תיקון), תשל"ג-1973**

1. חוק ההתיישבות החקלאית (סייגים לשימוש בקרקע חקלאית ובמים), תשכ"ז-1967¹ החלפת שם החוק (להלן - החוק העיקרי), ייקרא "חוק ההתיישבות החקלאית (סייגים לשימוש בקרקע חקלאית, במים ובעבודה שכירה)", תשכ"ז-1967².

2. בסעיף 1 לחוק העיקרי, בסופו יבוא:

"נחלה" - קרקע חקלאית ממקרקעי ישראל כמשמעותם בחוק-יסוד: מקרקעי ישראל² - בשטח שעליו החליט שר החקלאות ובתחום מושב עובדים או כפר שיתופי - שניתנה מלכתחילה למתיישב לתקופה לא פחותה משלוש שנים בלי זכות ברירה, כדי שיתפרנס מהמשק החקלאי שפותח או שיפותח עליה;

"מתיישב" - המחזיק נחלה, למעט בית ספר חקלאי שאישרו שר החקלאות;

"בן-משפחה" - בן-זוג, הורה, צאצא ישיר, אה או אחות המתגוררים דרך קבע עם המתיישב ועיקר פרנסתם עליו;

"קיבוץ", "מושב שיתופי", "מושב עובדים", "כפר שיתופי" - כפי שסווגו לענין פקודת האגודות השיתופיות³.

תיקון סעיף 1

3. אחרי סעיף 3 לחוק העיקרי יבוא:

א3. מתיישב חייב להתגורר בנחלה שניתנה לו, להשתמש בה למטרות שלשמן ניתנה ולעבדה ברציפות שלא בעבודה שכירה אלא בעצמו וב-עזרת בני משפחתו, אולם לא יראו כעובד שכיר אדם העובד בנחלה תמורת צרכי קיומו השוטפים במקום, כשהתמורה ניתנת בעין בלבד וללא תשלום שכר או תמורה אחרת.

ב3. על אף האמור בסעיף א3, רשאי שר החקלאות, מיזמתו או לפי בקשת המתיישב, להתיר לו לעבד את נחלתו בעזרת עובדים שכירים אם נתבררה להנחת דעתו מציאותה של אחת הנסיבות האלה:

הוספת סעיפים
א3 עד א3

"איסור על מתיישב להשתמש בעבודה שכירה"

היתר למתיישב בנסיבות מיוחדות

ד ב ר י ה ס ב ר

של המדינה או של רשות הפיתוח או של הקרן הקיימת לישראל, אם אין לכך היתר מיוחד שניתן כדין. האיסור לא יחול על עבודה בהתנדבות הנעשית ללא תמורה, מלבד כלכלה בעין ומגורים (כגון אנשי נחל העוזרים במשק, תלמידים מתנדבים לעזרת המשק בחופשת הלימודים וכדומה).

סעיף 3 ב: היתר מיוחד יינתן למתיישב להעסיק עובדים שכירים בנחלתו, אם יש במשפחה מחסור בכוח עבודה, כגון: גיוס בעל הנחלה או בן משפחתו לצה"ל או לשירות לאומי אחר, מחלה או אסון, מינוי בעל הנחלה לתפקיד ציבורי או דחק של עבודה חקלאית עונתית.

סעיף 1 מאחר שהחוק ידון מעתה לא רק בסייגים לשימוש בקרקע ובמים, אלא גם במניעת עבודה שכירה בחקלאות המאורגנת, יש לשנות לפי זה את שם החוק.

סעיף 2 ההגדרות החדשות דרושות כולן לענין ההוראות החדשות בדבר מניעת עבודה שכירה.

סעיף 3 סעיף זה מפרט את הוראותיה העיקריות של ההצעה, והן:

סעיף 3 א: סעיף זה בא לאסור את השימוש בעבודתה שכירה במושב העובדים ובכפר השיתופי שעל קרקע

1 ס"ח 506, תשכ"ז, עמ' 108.
2 ס"ח 312, תש"ך, עמ' 56.
3 תא"י, כרך א' פרק כ"ד, עמ' 336.

- (1) יש מחסור בעובדים בנחלה משום שהמתיישב או בן משפחה גוייס לצבא-הגנה לישראל, לשירות לאומי או לתפקיד הקשור במצב המדינה בשעת חירום;
- (2) המתיישב אינו יכול לעבד את נחלתו בשל מחלתו או בשל מחלה או מוות של בן משפחתו;
- (3) המתיישב נקרא למלא באורה זמני, בישובו או מחוצה לו, תפקיד מטעם המדינה או שהוא נתמנה או נבחר לתפקיד ציבורי אחר;
- (4) יש צורך ארעי בעובדים נוספים על המתיישב ובני משפחתו כדי לבצע עבודה חקלאית עונתית בנחלה.

ג. על אף האמור בסעיף 3א, רשאי ועד של מושב עובדים או כפר שיתופי להתיר למתיישב בו לעבד באורח ארעי, בעצמו או בעזרת בני משפחתו, נחלה של מתיישב אחר באותו ישוב או חלק ממנה, אם נבצר מהמתיישב האחר באורח ארעי לעבד נחלתו; ההיתר יכול שיינתן לתקופה רצופה או לסירוגין, ובלבד שסך כל התקופות לא יעלה על 12 חדשים במשך 10 שנים מתחילת ההיתר הראשון אלא בהיתר של שר החקלאות.

היתר עבודה
שכירה אצל חבר
הישוב

ד. קיבוץ או מושב שיתופי יעסיקו בכל ענפי החקלאות שבמשקם את חבריהם בלבד; לענין זה, "חבר" – לרבות עובד בקיבוץ או במושב שיתופי שאינו חבר בהם, אם הוא מתגורר בהם אותה שעה והם מספקים את צרכי קיומו השוטפים במקום, כשהתמורה ניתנת בעין בלבד וללא תשלום שכר או תמורה אחרת.

איסור עבודה
שכירה בחקלאות
שיתופית

ה. על אף האמור בסעיף 3ד רשאי שר החקלאות להתיר לקיבוץ או למושב שיתופי, מיוזמתו או לפי בקשתם, עבודה בעזרת עובדים שכירים אם נתברר – להנחת דעתו – כי הוא זקוק זמנית לעזרה כאמור, מחמת סכנה לקיומו של ענף חקלאי שבמשק או ליבוליו בשל מחסור בידים עובדות מבין חבריו, וכי מצב זה נוצר עקב נסיבות שאין לו שליטה עליהן.

היתר בנסיבות
מיוחדות

ו. סדרי הגשת בקשה להיתר, לפי סעיפים 3ב, 3ג או 3ה, צורתה, תכנה והמסמכים שיצורפו אליה ייקבעו בתקנות.

בקשת היתר

ד ב ר ' ה ס ב ר

גם על קיבוץ ומושב שיתופי. אבל מותר להעסיק אדם שאינו חבר, העובד בקיבוץ או במושב השיתופי בהתנדבות תמורת סיפוק צרכיו היומיומיים בעין בלבד.

סעיף 3ה: שר החקלאות רשאי להתיר עבודה שכירה בקיבוץ או במושב שיתופי אם נתברר לו שדרושה למשק עזרה בכוח אדם מחמת סכנה לקיומו של ענף חקלאי בו או ליבולים עקב מחסור בעובדים שנגרם בנסיבות שאין למשק שליטה עליהן.

סעיף 3ג: הוראה זו באה מצד אחד לאפשר עזרה הודית בעבודה בשכר במקרה שבעל הנחלה מנוע זמן מה מעבד את משקו ומצד שני לסייג ולהגביל עבודה שכירה מבפנים, שאינה גוררת כניסת זר לישוב. עזרה שכירה כזאת יכול שתינתן מספר פעמים, אולם התקופה המצטברת של ההיתרים לא תעלה על 12 חודש בתוך תקופה של עשר שנים אלא באישור שר החקלאות.

סעיף 3ד: האיסור של העסקת עובדים שכירים יחול

	<p>13. שר החקלאות ימנה ועדות מייצעות למתן היתרים לפי סעיפים 33 ו-37; מחציתם לפחות של חברי ועדה יהיו נציגי הציבור והיתר עובדי המדינה; לא יינתנו היתרים אלא לאחר התייעצות בוועדה מייצעת, אולם שר החקלאות רשאי להחליט בבקשת היתר אף ללא התייעצות בוועדה מייצעת, אם שוכנע בדחיפותו של הענין.</p>	ועדות מייצעות
	<p>38. היתר לפי סעיפים 33, 33, ו-37 יינתן בכתב ובכפוף לתנאים שבו, ויכול שיהיה כללי או מיוחד למתיישב, לקיבוץ או למושב שיתופי מסו-יימים, לענף חקלאות מסויים או לסוג ענפי חקלאות, לכל המדינה או לאזור מסויים, לגידול מסויים או לסוג גידולים, לתקופה או ללא הגבלת זמן.</p>	היתר, צורתו ותחומיו

4. בסעיף 6 לחוק העיקרי -

תיקון סעיף 6	<p>(1) בסעיף קטן (א), במקום "2 או 3" יבוא "2, 3, 3א, 3ב, 3ד או 3ה, או תנאי מתנאי היתר שניתן על פי סעיף מהסעיפים האמורים" ואחרי "שניתנה לגביה" יבוא "או לגבי נחלה", ובמקום הסיפה המתחילה במלים "לתבוע בוועדה" יבוא "לתבוע בוועדה הפקעת זכותו לאותן קרקע חקלאית או נחלה או מכסה אישית שניתנה לו לגביה, או הפחתת מכסות המים או כל מכסה אחרת שהעניקו או קבעו לו המדינה או רשות הפועלת על פי חיקוק, או ביטול המכסות";</p> <p>(2) בסעיף קטן (ב), אחרי "לשימוש החורג" יבוא "או היתר לעבודה שכירה, לפי המקרה", ויימחקו המלים "סופי כאמור בסעיף 2";</p> <p>(3) בסעיף קטן (ג), במקום "2 או 3" יבוא "2, 3, 3א, 3ב, 3ד או 3ה, או תנאי מתנאי היתר שניתן על פי סעיף מסעיפים אלה".</p>
--------------	---

תיקון סעיף 8	5. בסעיף 8 לחוק העיקרי, במקום "2 או 3" יבוא "2, 3, 3א או 3ד".
תיקון סעיף 9	6. בסעיף 9 לחוק העיקרי, במקום "2 או 3" יבוא "2, 3, 3א או 3ד".

ד נ ד י ה ס ב ר

<p>מות, לא חדל מן ההפרה תוך חודש ימים מיום קבלת ההתראה, רשאי שר החקלאות, או מי שהשר הסמיכו לכך בהודעה כרשומות, לתבוע בוועדה הפקעת זכותו לגבי אותה קרקע חקלאית ולמכסה האישית שניתנה לגבי אותה קרקע.</p> <p>(ב) ביקש המחזיק, לאחר קבלת ההתראה, היתר לשימוש החורג וניתן לו סירוב סופי כאמור בסעיף 2, לא תוגש התביעה אלא כתום חודש מיום שקיבל המחזיק את ההתראה או כתום שבוע ימים מיום שקיבל הודעה על הסירוב, לפי המועד המאוחר יותר.</p> <p>(ג) הדל המחזיק מן ההפרה לאחר קבלת ההתראה, ותוך שלוש שנים תוך והפרה הוראה מהוראות סעיף 2 פים 2 או 3, מותר להגיש את התביעה לאחר התראה של שבוע ימים.</p>	<p>סעיפים סעיף 6 לחוק העיקרי קובע דינו של מי שהפר 4 - 6 את ההוראות בדבר איסור שימוש חורג בקרקע ובדבר איסור להעביר לאחר מכסת מים אישית או שימוש במכסת המים שלא כדין; החיקון המוצע בא להחיל גם על הפרת איסור בדבר העסקת עובדים שכירים שלא כדין. שר החקלאות או מי שהוסמך לכך יהא רשאי לתבוע הפחתה או ביטול של מכסת המים למי שהפר את ההוראות. סנקציות אלה יחולו מעכשיו גם לגבי עבודה שכירה. וזה לשון הסעיף:</p> <p>"תביעה להפקעת זכות לחלקה</p> <p>6. (א) מי שהפר הוראה מהוראות סעיפים 2 או 3 לגבי קרקע חקלאית פלוגית שהוא מחזיק בה או לגבי המכסה האישית שניתנה לגביה, ועל אף התראה בכתב מאת שר החקלאות, או ממי שהשר הסמיכו לכך בהודעה ברשור</p>
--	---

7. בסעיף 11 לחוק העיקרי, במקום "שכיריו" יבוא "המתיישב", ובמקום הסיפה המתחילה במלה "תהא" יבוא "תהא חובת הראיה על המחזיק או על המתיישב, הכל לפי הענין, שלא הפר, לגבי הקרקע החקלאית, מכסת המים או הנחלה, הפרה כאמור בסעיף 6".
- תיקון סעיף 11
8. בתוספת הראשונה לחוק העיקרי, בסעיף 1, הסיפה המתחילה במלים "ואולם עיבוד הקרקע" – תימחק.
- תיקון סעיף 1 לתוספת הראשונה
9. שכיר העובד מכוח הסכם בכתב שנעשה לפני פרסומה של הצעת חוק זה ברשומות, מותר להעסיקו תקופה נוספת, שלא תעלה על שנה אחת מיום תחילתו של חוק זה, על אף האמור בו.
- הוראת מעבר

דברי הסבר

"ואלה פעולות בקרקע חקלאית שהן שימוש חורג:
(1) העברה או הקנייה של כל זכות שיש למחזיק בקרקע או בחלק ממנה, או שעבוד הזכות; ואולם עיבוד הקרקע על ידי שכירים או על ידי מי שקיבל על עצמו את העיבוד בקבלנות ועל חשבון המחזיק לא יראו כשימוש חורג."
החוק המוצע מבטל את הוראת הסיפה לסעיף 1 האמור, ויש למחקה.

סעיף 9 קובע הוראת מעבר המתירה עבורה שכירה למתיישבים שהתקשרו בהסכמי עבודה שכירה לפני שגודע ברבים דבר האיסור שהמחוקק עומד להטילו. ההיתר מוגבל לשנה אחת מיום תחילתו של החוק.

סעיף 11 לחוק העיקרי דן בנטל ההוכחה לגבי דיון בועדה, וזו לשונו:
"ראיות"
11. הוכח בועדה שאדם זולת המחזיק או שכיריו עשה בקרקע חקלאית פעולות הקשורות בהכשרת הקרקע, בעיבודה, בזריעתה, בשתילתה, בטיפול בצומח הקשור בעיבודה, באיסוף יבולה או בשימוש במים לעיבודה, או נהג בה באופן אחר מנהג בעלים, תהא חובת הראיה על המחזיק שלא נהג בקרקע שימוש חורג.

הצעת החוק מחילה הוראות סעיף זה גם על הראיות הדרושות לשם דיון בהצסקת עובדים שכירים שלא כדין.

סעיף 1 לתוספת הראשונה מתיר עיבוד קרקע על ידי עובדים שכירים בנסיבות הסותרות את הוראות הצעת החוק; וזו לשונו:

חוק פיצויי פיטורים (תיקון מס' 3), תשל"ג-1973

החלפת סעיף 26

1. במקום סעיף 26 לחוק פיצויי פיטורים, תשכ"ג-1963, יבוא:

26. סכומים ששולמו במקום פיצויי פיטורים לפי סעיף 14, או שהופקדו לפי סעיף 20 או לפי סעיף 21, או ששולמו לקופת גמל לתשלום פיצויי פיטורים -

"סכומים משוריינים"

- (1) אינם ניתנים להחזרה, להעברה, לשעבוד או לעיקול, למעט סכום ששולם או הופקד כאמור בעד עובד שבינתיים חדל לעבוד בנסיבות שאינן מזכות אותו בפיצויי פיטורים;
- (2) אינם חלק מנכסי המעביד במקרה של פטירה, פשיטת רגל או פירוק, במידה שתביעות העובדים לפי חוק זה לא סולקו.

דברי הסבר

לו, נמצא סובל כפליים: המפעל שבו עבד פשט את הרגל, וכספים שלכאורה שייכים לו - הוחזרו בפועל למעביד (או לכוונס הנכסים שתפס את מקומו).

הצעת חוק זו באה לסתום את הפרצה האמורה ולאסור על החזרתם או העברתם של כספים אשר הופקדו למטרת פיצויי פיטורים כל עוד לא סופקו תביעותיהם של העובדים לפיצויי פיטורים.

במקרים אשר אירעו בעבר התברר כי במפעלים אשר פשטו את הרגל הצליחו כונסי נכסים, בגלל פרצה בחוק, לשים את ידם על כספים שמעבידים הפקידו למטרת תשלום פיצויי פיטורים ולכאורה הם שייכים לעובדים.

נוצר מצב בלתי נסבל שבו פועל אשר עבד עשרות שנים במפעל, והניח שהפרשות המעביד לקופת מיועדות

חבר הכנסת משה שחל

1 ס"ח תשכ"ג, עמ' 136; תשכ"ד, עמ' 167; תשכ"ה, עמ' 215.

תיקון טעות דפוס

בהצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 3), תשל"ג-1973, שפורסמה בה"ח 1036, תשל"ג, עמ' 136, בסעיף 16, השורות של סעיף קטן (ג) לסעיף 82 לחוק העיקרי נשתרבבו, וככה יש לקרוא אותן:

"(ג) קיבלו שתי רשימות מועמדים שהתקשרו ביניהן על פי סעיף קטן (א) ממספר מנדטים קטן ממספר המנדטים שהיו זוכות בהן אילולא התקשרו ביניהן, יחולקו המנדטים על פי סעיף 81 כאילו התקשרו."

